

УДК 37(092)

*Ганна Кудина,
аспірант Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини*

ПЕДАГОГІЧНА ТА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ МИКОЛАЙОВИЧА МИРОНОВА (1901–1998)

У статті розглядаються основні віхи громадської та науково-педагогічної діяльності М. М. Миронова. Зокрема приділена увага проблемам дитячого руху в Україні. Висвітлюється досвід освітньо-педагогічної діяльності педагога, його дослідження теорії та практики дитячих громадських організацій. Вивчення поглядів та ідей Миколи Миколайовича Миронова.

Ключові слова: *М. М. Миронов, дитячий рух, дитячі організації.*

В статье рассматриваются основные вехи гражданской и научно-педагогической деятельности Н. Н. Миронова. В частности уделено внимание проблемам детского движения на Украине. Раскрывается опыт образовательно-педагогической деятельности педагога, его исследования теории и практики детских общественных организаций. Изучения взглядов и идей Николая Николаевича Миронова.

Ключевые слова: *Н. Н. Миронов, детское движение, детские организации.*

In the article the basic landmarks of public and scientifically-pedagogical activity of N. N. Myronov is examined. In particular attention is paid to the problem of child's motion in Ukraine. The educational and pedagogical activity of teacher, his exploration theories and practice child's organization is opened. Views and ideas of N. N. Myronov are investigated.

Key words: *N. N. Myronov, child's motion, child's organization.*

У Національній доктрині розвитку освіти України ХХІ ст. визначено освіту як основу розвитку особистості, суспільства, нації та держави. Система виховання в Україні реформується в умовах державно-політичних і соціально-економічних перетворень, засадами яких являються національні ідеї, сучасні парадигми, інтеграція нашої країни у культурний світовий простір. За цих умов постала проблема, яка спонукає до комплексної модернізації системи освіти і виховання, основою яких є спрямування на рівень особистісного розвитку, вихованості, самореалізації та освітніх потреб громадян України.

Можливість знайти в минулому джерела провідних наукових ідей сучасності, необхідність перегляду і переоцінки концепцій і теорії, що

раніше не розглядалися, вивчення і проведення аналізу розвитку поглядів окремих педагогічних персоналій у певні історичні періоди дають змогу осмислити загальну картину історико-педагогічного процесу в Україні.

Це стосується, насамперед, дослідження творчості педагогів, які високо підняли планку педагогічної науки свого часу. Як зазначає О. В. Сухомлинська, «...звернення до творчої біографії є і традицією, й інновацією, бо збагачує й урізноманітнює наші уявлення про історико-педагогічний процес. Сприяє його новому прочитанню, а також відкриває нові грані, новий зміст, нові цінності цього процесу як важливі складові наукового дискурсу» [5, с. 37].

Особистість М. М. Миронова та його багатогранна діяльність привертала увагу його сучасників (А. Войтинська, Н. Гендрихівська, І. Соколянський та ін.), та сучасних науковців (Л. Пироженко [4, с. 45], Н. Коляди [3, с. 64–65] та ін.).

Як свідчить півтораковий розвиток історико-педагогічного процесу, постать педагога залишається у центрі наукового пошуку. І нинішні і майбутні історики звертатимуться до особистостей як до носіїв певних цінностей, що їх вони перетворюють у процесі своєї діяльності у явища культури.

Актуальність дослідження зумовлена об'єктивною потребою у вивченні, оцінці і творчому осмисленні кращих надбань української педагогічної думки. На підвищення ефективності виховання і особистісного розвитку особливого значення набуває включення до наукового обігу маловідомих імен вітчизняних педагогів, що можуть поповнити історію теорії і практики виховання і навчання. Причиною цього є модернізація вітчизняної системи освіти і виховання ХХІ ст., нового прочитання і осмислення творчої спадщини вітчизняних освітніх діячів. Вітчизняна педагогічна думка цього періоду представлена низкою видатних педагогів, громадських і культурних діячів, серед яких не останнє місце займає Миронов Микола Миколайович (1901–1998).

Мета статті полягає у висвітленні досвіду освітньо-педагогічної діяльності Миколи Миколайовича Миронова (1901–1998 рр.) і визначенні перспектив можливого використання доробку педагога у сучасній педагогічній науці та навчально-виховній практиці.

М. М. Миронов – український педагог, методист початкового навчання, фахівець з проблем дитячого та юнацького громадських рухів, автор ряду навчальних посібників з читання для початкової школи.

Серед основних напрямів його педагогічного доробку дослідження теорії і практики дитячого громадського руху; історії розвитку методики викладання української мови та методики початкового навчання; загальної історичної та історико-педагогічної розвідки.

Микола Миколайович Миронов прожив довге, цікаве і плідне життя, про що свідчать основні віхи його творчої, громадської та науково-

педагогічної діяльності:

- 1901–1919 рр. – навчання у Першій Київській гімназії; з квітня 1925 р. – член Київського учнівського гуртка; з березня 1917 р. – один із організаторів соціалістичного союзу молоді в Києві;
- квітень 1919 р. – слухач перших в Україні педагогічних курсів для підготовки керівників дитячих трудових комун;
- після окупації Києва – березень 1920 р. – інструктор дитячих будинків та учитель російської мови у м. Гомель;
- квітень 1920 р. – вересень 1921р. – політрук батальйону в Червоній армії;
- вересень 1921 р. – грудень 1922 р. – комсомольський робітник у Вінниці та Чернігові;
- січень 1923 р. – очолив ЦБКДР (Центральне бюро комуністичного дитячого руху);
- травень 1924 р. – 1927 р. – навчання у Харківському інституті народної освіти;
- 1927–1930 рр. – навчання в аспірантурі Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП); 10 грудня 1930 р. захистив кандидатську дисертацію;
- травень 1931 р. – затверджений Голнаукою УРСР у вченому званні наукового співробітника і залишений в УНДІП на посаді завідувача секцією дитячої літератури;
- 1934–1939 рр. – головний редактор видавництва «Дитяча література» у Харкові;
- 1939–1941 рр. – проректор з наукової роботи Харківського державного педагогічного інституту;
- під час евакуації – доцент кафедри педагогіки Уральського та директор Старобільського педагогічних інститутів;
- після звільнення Києва – головний редактор державного педагогічного видавництва «Радянська школа»;
- з 1946 р. – доцент кафедри педагогіки, а згодом – кафедри методики початкового навчання Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького;
- 1980–1995 рр. – старший науковий співробітник лабораторії історії та теорії педагогіки Інституту педагогіки АПН України [3, с. 64–65].

Водночас огляд засвідчує що педагогічна і науково-просвітницька діяльність М. М. Миронова ще не достатньо вивчена і до цього часу не стала предметом окремого ґрунтовного і цілісного історико-педагогічного дослідження. Це дає підставу заявити, що повного дослідження його педагогічного доробку здійснено ще не було. Зокрема, не дістали належної уваги його педагогічна спадщина, педагогічні погляди, освітня діяльність педагога, ідеї, історичні праці.

Чимало часу приділяв Миронов дослідженню теорії та практики

дитячих громадських рухів у різних країнах світу. Так, у 1926 р. вийшла його «Хрестоматія з дитячого руху», у 1929 р. «Історія буржуазного дитруху за кордоном», а ще через два роки брошура «Скаутизм як педагогічна система доби імперіалізму». Праці вченого містили цікавий фактологічний матеріал про розвиток дитячого руху починаючи з Середньовіччя, скаутизм розглядався як прообраз дитячого пролетарського руху [4, с. 45].

Микола Миколайович до кінця життя залишився ідеологом, пропагандистом, істориком громадських дитячих рухів. Він був глибоко переконаний, що без активної участі у громадському житті школи, села, міста, країни, без дитячої організації – неможливе повноцінне виховання дитини, її соціалізація. Соціальне виховання забезпечується суспільством і державою, зокрема, у спеціально створених для його здійснення організаціях.

Серед них важливе місце займає дитячий рух – соціально-педагогічна реальність сьогодення, специфічне середовище соціального виховання. Дитячий рух є природнім, відносно самостійним процесом входження дитини у світ дорослих з метою реалізації потреби у так званому «дорослішанні» через різноманітну соціально значиму, доступну, діяльність (самодіяльність, самоорганізацію), яка приваблює новизною ідей, особистістю дорослого, конкретністю результатів.

Дитячий рух, що виявляє суспільно спрямовану самодіяльність дітей, має значний соціальний та виховний потенціал. Дитячі громадські організації, об'єднання та інші структури дитячого руху виступають своєрідною «школою життя», первісним осередком набуття дитиною соціального досвіду в пошуку свого місця у досить мінливому, жорсткому та стратифікованому суспільстві. Вони дають можливість дитині зорієнтуватись у системі соціальних зв'язків, опанувати механізмами регуляції соціальної поведінки, здійснити аналіз власних можливостей та реалізувати їх [2, с. 11]. До того ж дитяча громадська організація – це єдина соціальна інституція суспільства, вступивши до якої діти діють від власного імені, приймають власні рішення у своїх інтересах; вони мають реальну можливість самовиховання, саморозвитку; поряд з ними існує педагогічна підтримка, яка обумовлена співпрацею, співдружністю, передачею соціально-громадського досвіду дорослих дітям [1, с. 5].

Таким чином, дослідження дитячого руху як соціально-педагогічного феномена є актуальною проблемою для розвитку теорії і практики виховання. Врахування досвіду дитячого руху має наукове практичне значення при обґрунтуванні соціально-педагогічного потенціалу сучасних структур дитячого руху та визначенні шляхів його ефективної реалізації в нових соціокультурних умовах.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми.

Подальшого вивчення потребують такі питання, як історія вітчизняного та зарубіжного дитячого руху, комуністичний дитячий рух, дитячий рух як соціокультурне та соціально-педагогічне середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дитячі громадські організації. – Х. : Вид. гр. «Основа», 2004. – 192 с.
2. Дитячі об'єднання України у вимірах минулого та сучасного: Довідник-посібник / Р. М. Охрімчук, Л. В. Шелестова, О. В. Кравченко та ін. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 256 с.
3. Коляда Н. М. Микола Миколайович Миронов (1901–1998) – історик, ідеолог та пропагандист дитячого руху в Україні / Наталія Миколаївна Коляда // Історико-педагогічний Альманах. – 2008. – № 2 – С. 64–70.
4. Пироженко Л. В. Педагогічний портрет у номері: Микола Миронов / Л. В. Пироженко // Директор школи. Україна. – 2005. – № 6–7. – С. 45–53.
5. Сухомлинська О. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / Ольга Сухомлинська. – К. : А.П.Н., 2003. – С. 37.